

Gümüşhane
Rehberlik ve
Araştırma
Merkezi
Şubat 2021
Sayı 4

*"Seni diğerlerinden farklı
yapmaya bütün gücüyle
gece gündüz çalışan bir
dünyada kendin olarak
kalabilmek, dünyanın en
zor savaşını vermek
demektir.
Bu savaş başladı mı artık
bitmez..."*

Doğan CÜCELOĞLU

Saygı ve rahmetle...

GÜMÜŞHANE REHBERLİK VE ARAŞTIRMA MERKEZİ AYLIK EĞİTİM DERGİSİ

İMTİYAZ SAHİBİ

Taner ŞİMŞEK

Gümüşhane Rehberlik ve Araştırma Merkezi

Müdürü

EDİTÖR

Hüseyin SARI

Gümüşhane Rehberlik ve Araştırma Merkezi

Müdür Yardımcısı

Ali BIÇAKCI - Özel Eğitim Öğretmeni

Cihat TAŞKIN - Psikolojik Danışman

Funda CİVİL - Özel Eğitim Öğretmeni

Hacer BALKİ - Özel Eğitim Öğretmeni

İrem BOZKURT - Psikolojik Danışman

Kübra YİĞİT - Özel Eğitim Öğretmeni

Özlem YILMAZ - Okul Öncesi Öğretmeni

Rıdvan TILU - Özel Eğitim Öğretmeni

Sibel BOZBAŞ ELAMAN - Psikolojik Danışman

Sinan KARAKUŞ - Psikolojik Danışman

Tolga SAĞLAM - Özel Eğitim Öğretmeni

Kaynakça

Öğrenme Güçlüğü'nün Sınıflandırılması-2

Alkol Bağımlılığı -2

Artikülasyon Bozuklukları

Hiperleksi

Şizofreni

İşitme Yetersizliği Olan Bireylerin Gelişimsel Özellikleri

Okul Öncesinde Etkinlik Türleri

Zihinsel Yetersizliğin Sebepleri

Okul Başarısında Ailenin Rolü

Aile İçi İletişim

Er Ryan' I Kurtarabilirim 4

ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜNÜN SINIFLANDIRILMASI

-2-

Matematik Bozukluğu (Diskalkuli)

Literatürde “dyscalculia” diye geçen kelimenin kökeni eski Yunanca’ya dayanmaktadır ve “dys” kötü, “calculia” sayma anlamına gelmektedir. Bu yüzden “dyscalculia”nin kelime anlamı kötü saymadır. Temel aritmetik becerilerin gelişimi ve kazanımı süreci, bazı çocuklar için diğer çocuklar kadar kolay geçmediği bilinmektedir (Çelik, 2019, s. 30). “Aritmetik becerilerin kazanımında yaşanan sorunlar alanyazında “diskalkuli”, “gelişimsel diskalkuli”, “matematik ile ilişkili öğrenme güçlüğü”, “aritmetik güçlüğü”, “matematik öğrenme bozukluğu”, “matematik güçlüğü”, “matematik öğrenme güçlüğü” gibi terimlerle tanımlanmaya çalışılmıştır. Genel olarak çocuğun zekâ düzeyinin normal veya normalin üstünde olmasıyla birlikte, yaşı ve aldığı eğitim göz önünde bulundurulduğunda temel aritmetik becerilerinin kendisinden beklenen düzeyden düşük olduğu durumlara matematik bozukluğu (Diskalkuli) denilmektedir. Aritmetikte öğrenmede güçlük (Diskalkuli) çeken bireyler genellikle sayısal terimleri öğrenmede zorluk yaşarlar. Bu terimleri kullanmak için gerekli olan sayısal büyüklükleri karşılaştırma ve sayma gibi beceri gerektiren durumları yapmakta güçlük yaşamaları ile diğer kişilerden farklılık gösterirler. Dolayısıyla yaşadıkları güçlükler bu kişilerin okula başladıklarında kazanmaları gereken diğer matematik becerileri içinde zorluk teşkil etmektedir. Matematikte güçlük yaşayan bireylerin kendine has problemleri olduğu gibi bu bireylerin bazı ortak sorunlarının olduğu da bilinmektedir. Bu sorunlar, problem çözme becerileri, hesaplama yapma, rakam yazma, matematiksel kavram ve sembolleri kullanma, uzamsal ilişki kurma gibi durumlarda ortaya çıkmaktadır. Erken çocukluk döneminde ise matematikte yaşanan problemler; yön duygusunda zayıflık, sağ-sol ayrımı yapamama, ardışık yönergeleri takip etmede zorluk, saymada yaşanan problemler, matematiksel sembolleri yazmada ve kopyalamada zorluk ve oyun oynamada yaşanan zorluklar olarak kendini gösterir. Matematik güçlüğünden etkilenmiş bu çocuklar, “Dört işlemi yapmakta zorlanır, problemin çözümüne gitmekte sıkıntı çekerler. Yavaştırlar, parmakla sayarlar.

Çarpım tablosunu ezberlemekte de zorluk yaşarlar” (MEB, 2014, s. 5). Discalculi’den etkilenmiş bu bireyler, rakamları tanıma, basit işlemleri çözme ve problemleri anlama ve problemlerle ilgili sezgide bulunmada problem yaşarlar. Bu çocuklar, doğru metodu kullanıp doğru yanıt verseler dahi soruları, kendilerine güvenmeden, mekanik olacak biçimde yanıtlarlar (Yangın vd., 2016). Tüm bunların yanı sıra aritmetik güçlüğü yaşayan bireyler rakamları, şekilleri bozuk, birbiriyle yer değiştirmiş, ters bir şekilde ya da baş aşağı dönmüş şekilde yazmaktadırlar. Basit düzeydeki işlemleri yapmakta zorluk çekerler, matematikle ilgili sembolleri ayırt etmekte zorlanırlar özellikle çarpma, bölme, çıkarma ve toplama işlemlerini ayırt etmede ve tanımda güçlük çekerler. basamak sayısı fazla olan sayıları okumada başarısızdırlar, bölme ve çarpma gibi işlemleri yaparken buldukları sayıları doğru olacak şekilde alt alta getirip yazmada zorlanırlar (Salman vd., 2016).

Akın ve Sezer (2010) literatürde yapılan çalışmaları da göz önünde bulundurarak aritmetik güçlüğü yaşayan bireylerin belirtilerini şu şekilde sıralamışlardır:

Belleğin zayıf çalışması sebebiyle yapılan hatalı hesaplamalar, temel matematik becerileri içeren işlemlerin oldukça yavaş ve zor çözülmesi, toplama ve çarpma işlemlerinin değişme özelliğini tanımadaki yetersizlik, matematik problemlerinde kullanılan adım ve işlemleri sergilemede zorlanma, özellikle dikkatsizlik yüzünden yapılan hataların çok olması, görsel ve mekânsal işleyiş ile ilgili problemler, işlemlerde

sürekli on parmak kullanma, sayıları kıyaslamada zorlanma, negatif ve pozitif sayıları ayırt edememe, para üstü verirken şaşırma, gün, hafta, ay, mevsimler vb. kavramları anlamada güçlük çekme, zamanı anlatmada, yer ve yönü bulmada zorlanma, stratejik planlamada beceri eksikliği (örn: satranç oynamarken), matematikteki genel kavramları anlayamama ve hatırlayamama, kesirler konusunu anlamada zorlanma, sayıların geçtiği öğrenmelerde hafıza zayıflığı, matematiksel sembollerin kafa karıştırması, günlük hayat problemlerini anlamada, bilgileri ve olayları sıralamada zorlanma, basit geometrik şekilleri çizememe ve tanımlayamama şeklinde açıklamışlardır (Akın ve Sezer, 2010, s. 43-44).

Yaşanan akademik güçlükler dışında matematik güçlüğü (dyscalculi) olan bireylerin normal akranlarına oranla daha fazla duygusal problemlerle uğraştıkları, okul korkusu, matematik yapamayacakları yönünde olumsuz düşünceye sahip olmaları ve bununla birlikte DEHB gibi bulgular gösterdikleri belirtilmiştir.

Sözel olmayan Öğrenme Güçlüğü:

Öğrenme güçlüğü'nün ayrı bir alt kategorisi olarak ele alınmayan ancak sıklıkla karşılaşılan ve üzerinde sıkça tartışılan sözel olmayan öğrenme güçlüğü incelenecektir. Sözel olmayan öğrenme güçlüğü'nün bilinen ilk tanımını yapan Myklebust (1975), sözel zekâ puanları ortalama veya ortalamanın üstünde olmakla birlikte, çevrelerindeki sözel olmayan alanları çözümlenmekte zorluk çocuklar için “sözel olmayan öğrenme güçlükleri” kavramını kullanmıştır. Bu sorunun beynin sağ hemisferindeki bozulmayla ilişkili olabileceğini ifade etmiştir.

Sözel olmayan öğrenme güçlüğü, tanımı yapıldıktan bu güne “gelişimsel Gerstmann sendromu, sosyal-duygusal öğrenme güçlüğü, sağ hemisfer sendromu gibi farklı isimler ile adlandırılmaktadır. Günümüzde ise kullanım sıklığı olarak sözel olmayan öğrenme güçlüğü kavramı tercih edilmektedir.

Öğrenme güçlüğü'nün bu türünde, bireylerin sosyal iletişimlerini çift taraflı olarak sürdürmede önemli ölçüde zorluklar yaşadığı görülmektedir. Sözel olmayan öğrenme güçlüğü'nden etkilenmiş bireylerin okuma, okuduğunu anlama ve kendilerini sözel olarak ifade etmeleri güçtür. Dolayısıyla bu bireylerin sözel olmayan öğrenme güçlüğü'ne sahip oldukları düşünülmez. Genel olarak “davranış sorunları olan”, “hiperaktif” ve duygusal sorunları olan” bireyler olarak tanımlanırlar. Tepkileri beklenmedik ve bulunulan ortama uygun olmadığında dışlanırlar. Hâlbuki bu hareketler istendik değildir, duygusal sorunlardan meydana gelmezler daha çok nörolojik temelli sebeplere dayanırlar (Doğan, 2012).

Bu çocuklar ikincil kaygı bozuklukları için önemli risk taşırlar. Kaygının nedenleri insanların ne hissettiğini anlayamama, ne yapacağını ön görememe, nüansları, esprileri tam olarak anlayamama, ne olacağını bilememe ve geçmiş olumsuz deneyimlerin de etkisiyle hep kötü şeyler olacak beklentisi, yeni durumlara uyum sağlayamamadır. Bu nedenlerle normal gündelik yaşam sözel olmayan öğrenme güçlüğü olguları için ciddi stres kaynağıdır. Yapılan çalışmalarda bu çocuklarda yaygın anksiyete bozukluğu, okul fobisi, panik atak ve obsesif kompulsif bozukluğun sıklıkla tanıya eşlik ettiğini göstermiştir. Bunlara karşın zeki, yaratıcı olmaları, çok iyi kavramaları, güçlüklerinin farkında olmaları ve ilginç telafi stratejileri geliştirmeleri, ilgi alanlarında çok farklı, zengin bilgiye sahip olmaları güçlü yanlarıdır.

Yapılan araştırmalar sonucunda Sözel olmayan öğrenme güçlüğü yaşayan öğrencilerin, özelliklerine yönelik beş ölçüt üzerinde durulmuştur. Bunlar; “a) görece iyi sözel zekâya eşlik eden düşük görsel uzamsal zekâ, b) görsel-yapısal ve ince-motor becerilerinde bozulma, c) okulda birbiriyle denkleştirmeyen görece daha iyi okuma çözümleme becerisine karşılık düşük matematik başarıları, d) mekânsal çalışma belleğinde yetersizlikler ve e) duygusal ve sosyal güçlükler” şeklinde açıklanmıştır.

Motor Koordinasyon Bozukluğu (Dispraksi):

Dispraksili bireylerde sorun teşkil eden motor koordinasyon gerektiren durumlarda ortaya çıkan sorunlardır. Bu bireylerin denge becerileri zayıftır ve hareketleri beceriksizdir. Bu çocuklar, vücutlarının her iki tarafını kontrol etmekte ve motor planlama yapmakta problem yaşarlar. El göz koordinasyonları zayıftır (Doğan, 2012). Bu çocuklarda; “Vücudun hareketlerini ve eşyaları düzenlemede güçlük, dokunmaya pozitif duyarlılık, yüksek seslerden, tekrarlayan (saat sesi, kalemle masanın üzerini tıklatma sesi vb.) seslerden rahatsızlık mevcuttur. Sınırlandırılmış şekilleri boyama, doğru kesme, düzgünce yapıştırma gibi ince motor becerilerde zorluk görülebilir” (Doğan, 2012, s. 24-25).

ALKOL BAĞIMLILIĞI

-2-

Alkolün Vücutta İzlediği Yol

Alkol mide yüzeyinden hücrelere geçiş yapar. Ardından kana karışır. Alkol, kan yoluyla kalbe, akciğerlere ve bronşlara ulaşır. Akciğerlerden dakikalar içinde beyne ulaşır ve uyuşma etkisi yapar. Alkol, vücuda alındıktan 3 dakika sonra tüm hücrelere ulaşmış olur. Alınan alkol miktarı, belirli seviyeyi geçerse solunum yavaşlayarak kişide komaya ve hatta ölüme neden olur.

Kimler Risk Grubundadır

Aşağıdaki özellikleri taşıyan çocuklar alkol kullanımıyla ilgili olarak risk grubundadırlar:

- 15 yaşından önce alkolü denemiş olan çocuklar
- Çok içki içen ya da alkol bağımlısı ebeveyni olan çocuklar
- Yakın arkadaşları alkol kullanan çocuklar
- Erken yaşlardan itibaren saldırgan, asosyal ya da kontrol edilmesi güç olan çocuklar
- Çocuk istismarı veya diğer büyük travmaları yaşayan çocuklar
- Hâlihazırda davranış problemleri olan veya akademik başarısızlık yaşayan çocuklar
- Onları desteklemeyen, açık iletişim kurmayan, davranışlarını izlemeyen ebeveynleri olan çocuklar
- Ebeveynlerinden düşmanlık gören, ebeveyni tarafından reddedilen, sert ya da tutarsız disiplin gören çocuklar
- Benlik saygısı düşük olan çocuklar
- Bu risk faktörlerinden birinin ya da birkaçının bulunması çocuğun mutlaka içki problemi yaşayacağını göstermez. Ancak bu risk faktörlerini taşıyan çocukların anne babalarının dikkatli olması çocuğun daha sonra ortaya çıkabilecek problemlerden korunabilmesi adına önemlidir.

Riskli Durumlardan Kurtulmak

“HAYIR!” DİYEBİLİRSİNİZ: Alkol veya bağımlılık yapıcı maddelerle ilgili herhangi bir teklif geldiğinde verebileceğiniz en kısa ve net cevap “Hayır!” demektir.

YALANA BAŞVURMADAN MANTIKLI BİR SEBEP PAYLAŞABİLİRSİNİZ: Alkol veya bağımlılık yapıcı maddelerle ilgili herhangi bir teklifi, “Hayır! Ağzıma alkol sürmeyeceğime dair kendime söz verdim.” şeklinde reddedebilirsiniz.

KONUYU DEĞİŞTİREBİLİRSİNİZ: Herhangi bir teklifle karşı karşıya kaldığınızda “Hayır” dedikten sonra karşınızdaki kişinin ısrar etmemesi için konuyu değiştirip farklı bir şeyden bahsetmeye başlayabilirsiniz.

ISRARA KARŞI SÜREKLİ “HAYIR!” DİYEBİLİRSİNİZ: Herhangi bir teklifle ısrarlı bir şekilde karşı karşıya kaldığınızda tavrınızın net olduğunu karşınızdaki kişiye gösterme adına ek açıklamalara ihtiyaç duymadan tek kelimeyle sürekli “Hayır!” diyebilirsiniz.

MİZAHİ KULLANABİLİRSİNİZ: Herhangi bir teklif durumunda karşınızdaki kişinin yaklaşımını dikkate almadığınızı ve değerli bulmadığınızı anlatmada mizahı kullanabilirsiniz.

Teklifte bulunan kişiye örneğin “Hayır. Ben bütün beyin hücrelerimin yerli yerinde kalmasını istiyorum.” şeklinde bir ifadeyle cevap verebilirsiniz.

RİSKLER VE KORUYUCU ETMENLER

Ebeveynler İçin Önleme Stratejileri

Gençler alkol kullanımını çekici hâle getiren birçok medya mesajına maruz kalmaktadırlar. Aynı zamanda akranlarından da alkol almaları konusunda baskı görebilirler. Tüm bunlarla birlikte ebeveynlerin çocuklarının seçimleri üzerindeki etkisi oldukça fazladır. Bu etkileri olumlu yönlere kanallandırmak için aşağıdaki hususları göz önünde tutmak gerekir:

Çocuğunuzun davranışlarını izleyin.

Çocuğunuzun odası ya da çantasında içki bulursanız ya da nefesinin koktuğunu hissederseniz görmezden gelmeyin, eyleme geçin.

Alkol kullanımının uyarıcı işaretlerini öğrenin.

Alkolün insan zihni, bedeni ve duyguları üzerindeki etkileri hakkında bilgi edinin.

Çocuğunuzla konuşun.

Çocuğunuzla iletişime geçmek, küçük yaşta alkol kullanımını önlemede anahtar unsurdur. Ona kendisine içki sunulduğunda ne yapması gerektiğini açıklayın.

Çocuğunuzun katıldığı aktivitelerin bir parçası olun.

Alkol barındırmayan grup, kulüp ve etkinliklere girmesini destekleyin.

Alkol kullanımıyla ilgili iyi rol modeli olun.

Çocuğunuzun önünde nasıl konuşup davrandığınızı hakkında düşünün. Alkolün problem çözmede iyi bir yol olabileceğini ima eden konuşmalardan kaçının. Örneğin “Bugün işte zor bir gün geçirdim, içmeye ihtiyacım var.” gibi cümleler kurmayın. Eğer alkol kullanıyorsanız çocuğunuza içkili anılarınızı anlatmayın. Zira bu şekilde alkol almanın hoş ve eğlenceli bir şey olduğu kanaatini oluşturabilirsiniz.

Çocuğunuza arkadaş seçmeyi ve olumlu ilişkiler kurmayı öğretin.

Zira alkol kullanımına başlamada arkadaş önemli bir faktördür.

Alkol kullanımıyla ilgili aile kurallarını netleştirin.

Örneğin; sürücüsü alkollü olan araçlara kesinlikle binmeme kuralını koyun.

Çocuğunuzun stresle baş etmede daha sağlıklı yollar olduğunu görmesini sağlayın.

Spor yapmak, müzik dinlemek, bir yakınıyla konuşmak gibi alternatiflerin işe yaradığını yaşayarak görmesini sağlayın.

Çocuğunuzla konuşmaya ne kadar erken dönemde başlarsanız o denli faydalı olacağını bilin.

İçki içme konusunda yapılan kısa konuşmaların uzun bir konuşmadan daha iyi olacağını unutmayın. Çocuklarınızın verdikleri sağlıklı, iyi kararlarla nasıl gurur duyduğunuza bilmelerini sağlayın.

ARTİKÜLASYON BOZUKLUKLARI

Artikülasyon ,konuşma seslerinin üretiminin motor hareketlerini içerir. Artikülasyon sorunları, çocuğun belirli sesleri üretmekte güçlük çekmesi veya sesleri yanlış üretmesidir. Artikülasyon bozukluğunda birey konuştuğu dile ait bazı sesleri uygun şekilde üretemez; bu da konuşmanın başkaları tarafından anlaşılmasını etkiler. Artikülasyon bozukluğunda ;tek tek seslerin üretiminde sorunlar görülür. Örneğin /r/ yerine /y/,/ş/ yerine /s/,/k/ yerine /t/söylemek gibi. Söylenmesinde yanlışlıkların en sık yapıldığı sesler yaşla düzelmesi beklenen seslerdir. Bunlar (l,r,s,z,j,c,ç) sesleridir. Artikülasyon bozukluğunda çocukların konuşmasındaki hatalar tutarlıdır.Bir sesi yanlış üretiyorsa bu sesi her üretiminde aynı hatayla üretir.

Artikülasyon (Sesletim) Bozukluklarının Sebepleri Nelerdir?

Yapısal anomalilere bağlı: Dudak-damak yarıklığı, ağız-yüz anomalileri, dil bağı, diş bozuklukları nedeniyle konuşma seslerinin doğru üretilmemesi.

Nörolojik bozukluklara bağlı: Serebral palsi, felç, travmatik beyin yaralanmaları gibi nedenlerden ötürü konuşma kaslarının kontrol edilmesinde yaşanan zorluklar sonucu konuşma seslerinin doğru üretilmemesi.

İşitme bozuklukları: Doğuştan işitme kaybı, orta kulak iltihabına bağlı olarak oluşan işitme kayıpları ya da kulak zarı zedelenmelerinin neden olduğu işitme kayıpları nedeniyle konuşma seslerinin doğru üretilmemesi.

Zihinsel yetersizlik

Herhangi bir anatomik, nörolojik, organik nedeni olmayan durumlar: Çocuğun dil, dudak, damak kasını doğru kullanmayışı nedeniyle konuşma seslerinin doğru üretilmemesi.

Yanlış öğrenme / yanlış pekiştirme: Çocuğun çevresindeki yetişkinlerin “bebeksi konuşma” davranışını hoş karşılaması, çocuğun konuştuğu gibi bebeksi konuşmayı taklit etmesi ya da çocuk üzülmesin düşüncesiyle çocuğun bebeksi konuşmalarını düzeltmemesi sonucu konuşma seslerinin bozuk/yanlış üretilmesi.

Psikolojik nedenler

Sosyal uyarıcı eksikliği

Evde yabancı bir dil konuşulması

Gecikmiş konuşma

ARTİKÜLASYON BOZUKLUKLARI BELİRTİLERİ NELERDİR?

Artikülasyon bozukluğu 4 temel belirti ile açıklanabilir. Bunlar; atlama, yerine koyma, ekleme ve çarpıtmadır.

Atlama: Çocuk kelimelerdeki harflerin yalnızca bir kaçını söyler. Örneğin televizyon yerine telezon demesi gibi

Yerine koyma: Çocuk kelimelerdeki harflerin yerine başka harfler koyar. Örneğin kestane yerine keştane demesi gibi.

Ekleme: Çocuk kelimelere fazla harfler ekler. Örneğin pilav yerine pilyav demesi gibi

Çarpıtma: Çocuğun çıkardığı kelimeler tam olarak doğru değildir fakat gerçeğine yakındır. Örneğin ekmek yerine eppek

ARTİKÜLASYON BOZUKLUĞU TEDAVİSİ

Çocuklar tüm sesleri aynı anda değil, belli bir sırada öğrenirler. /b/, /d/, /m/ gibi sesler 2-3 yaşlarında öğrenilirken, /r/, /z/ gibi bazı seslerin öğrenilmesi daha geç yaşlarda olur. Bazen çocuk bir sesi tek başına ya da sözcük başında doğru çıkarabilir ama başka pozisyonlarda yanlış çıkartıyor olabilir. Ya da sizin fark edebildiğinizden daha fazla seste sorun yaşıyor olabilir.

Genel olarak çocuklar 7-8 yaşlarına geldiklerinde anadilinin tüm seslerini doğru olarak üretmelidirler. Bir çok çocuk daha önce üretir. Bu yaştan sonra devam eden konuşma bozukluğunun kendiliğinden düzelme olasılığı düşüktür. Çocuğun konuşmasının akranlarından farklı olduğunu düşünen ebeveynler/öğretmenler, mutlaka bir dil ve konuşma terapistinden yardım almalıdırlar. Dil ve konuşma terapisti, çocuğun konuşma probleminin sebebini ayrıntılı bir değerlendirme yaparak belirler. Çocuğun hangi seslerde problemi olduğunu belirlemek üzere bazı testler uygular ve ne zaman terapiye başlanması gerektiği konusunda aileyi bilgilendirir.

ÇOCUĞUMA SESLERİ DOĞRU ÜRETMESİ İÇİN NASIL YARDIMCI OLABİLİRİM?

Çocuğa doğru model olmanız gerekmektedir.Çocuğunuzun konuşmasını bölmeyin ya da sürekli olarak düzeltmeyin.Çocuğunuzun yaptığı ses hataları hem siz hem de yakın çevreniz tarafından alay konusu olmamalı ya da bu hatalar sevimli bulunarak pekiştirici şekilde davranılmamalıdır.Yapabileceğiniz en doğru davranış doğru model olmaktır.Yanlış sesletilen sözcük doğru şekilde ifade edilmelidir.Çocuğunuz “sayı güneş” dediğinde siz “evet ,sarı güneş,büyük sarı güneş bizi ısıtıyor” şeklinde tekrarlayarak doğru geri dönüt verin.

HİPERLEKSİ

Hiperleksi, ileri okuma becerisi ile anlama zayıflığının bir arada bulunması olarak tanımlanır. Hiperleksik çocuklar, 2 yaşına gelmeden uzun kelimeleri hecelemeyi, 3 yaşından önce ise cümleleri okumayı öğreniyorlar. Erken okuma yeteneği genelde ezbere öğrenme tarzındadır ve okuma becerisini işlevsel bir biçimde kullanamazlar. Bu çocukların, kelime okuma yeteneklerinin çok yüksek olmasına rağmen genellikle okudukları ve duydukları cümleleri anlamakta güçlük çekmektedirler. Dilde 18.aya doğru bir gerileme olmakta ve bu 24. aya kadar sürebilmektedir. Hiperleksik çocuklar genellikle iletişim kurma ve sosyalleşmede zorluklar yaşamaktadırlar. Hiperleksi erkek çocuklarda daha yoğun görülmektedir.

Bu tip çocuklar için çeşitli şikâyet ve ön tanımlar ile kliniklere ve danışma merkezlerine başvurulmaktadır. Bu ön tanımlar arasında otizm, davranış problemleri ve davranış bozukluklarını sayabiliriz hatta bu çocuklar arasında üstün yetenekli çocuklar da bulunmaktadır. Hiperleksik çocukların hepsi olmasa da pek çoğu, ortalamanın üstünde bir zekâ düzeyine sahiptir. Çoğu durumda, entelektüel yeteneklerde üstünlük gösterirler. Kavramlar, öğrenme stillerine uygun olarak, görsel şekilde sunulursa neredeyse her şeyi öğrenebilirler. Entelektüel olarak keskindirler. Okuma, matematik, coğrafya ve astronomi çoğu zaman yaşitlarından ileri oldukları konulardır.

- Sözlü dili anlamada önemli güçlükler
- Anormal sosyal beceriler, insanlarla uygun iletişim kurma ve sosyalleşmede zorluklar
- İki yaşına kadar normal gelişim gösterip, daha sonra gelişimde gerileme
- İfade edici dili tuhaf bir şekilde öğrenme
- Manasını anlamada cümle yapısını ezberleme
- İşitme yetersizliğine sahipmiş gibi görünme
- 5N 1K sorularına yanıt vermekte zorlanma
- Somut ve gerçek anlamda düşünme
- Soyut kavramlarla ilgili zorluk yaşama
- Rutine bağlı kalmaya yoğun bir ihtiyaç duyma, geçişlerde zorluk çekme
- İşitsel, koku alma veya dokunsal hassasiyet
- Kendine özgü, sıra dışı korkulara sahip olma
- Güçlü bir görsel ve işitsel belleğe sahip olma

Hiperleksili çocukların eğitimi:

Hiperleksili çocuklar okuma yoluyla öğrenir, bu yüzden onlar için tasarlanan eğitsel programların okuma becerilerini dikkate alması gerekir. Okuma, zayıf olan dil ve sosyal becerileri öğrenme ve bunları geliştirmek için güçlü bir araçtır. Bu nedenle, zayıf yönlerini geliştirmek için yazılı dilin kullanılması önemlidir. Hiperleksili çocuk, sözlü dili anlamaya başladığında, yazılı dil yavaş yavaş azaltılabilir ve yalnızca kafa karıştırıcı yeni şeyler ortaya çıktığında kullanılabilir.

Her ne kadar bir çocuktaki öğrenme farkını tanımlarken hiperleksi anahtar belirti olsa da tek başına bir tanı değildir. Daha ziyade, otizm spektrum bozuklukları, dil bozuklukları ve sözel olmayan öğrenme bozuklukları gibi diğer bozukluklarla devam eden bir süreçtir. Bu nedenle sosyal becerileri arttırmaya yönelik rehabilitasyon programları oluşturulmalı ayrıca alıcı ve ifade edici dil sorunları için dil ve konuşma terapisi uygulanmalıdır. Hiperlekside erken tanı çok önemlidir, çünkü erken müdahale çocukların başarı şansını artırır.

Günümüzde, Hiperleksinin tanımı ve kriterleri hakkında oluşmuş bir fikir birliği yoktur. Bu nedenle, bu belirtelerin tamamının aynı anda bulunması gerektiği anlamı çıkarılamamalıdır. Hiperleksinin genel özelliklerini aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- Yaşının çok üzerinde ve erken gelişmiş kelime okuma yeteneği
- Harfler veya sayılara büyülenmişçesine yoğun bir ilgi

ŞİZOFRENİ

20. yy başlarına kadar psikolojik hastalıkların sıralandığı bir sistematik yoktu. Şizofreni ilk olarak 1860 yılında Bénédict Morel tarafından Dementia praecox (erken bunama) şeklinde genç bir adamda gözlemlendiği ap-tallık durumunu tanımlamak amacıyla kullanılmıştı. Kraepelin, erken bunamanın bir metabolizma bozukluğu sonucu ortaya çıktığına inanmış ancak bu görüşünü destekleyecek kanıtlar bulamamıştır. Bleuler, Kraepelin'den farklı olarak şizofreninin mutlaka bunama durumuyla sonlanmadığını, bu hastalığın daha çok zihinsel bağlantılardaki bir

bozukluk ve kişiliğin temel işlevlerinde bir parçalanmayla belirlendiği görüşünü savunmuştu. Bundan dolayı erken bunama yerine Yunanca'daki schizis (bölünme, parçalanma) ve phren (zihin) sözcüklerinin birleşiminden oluşan schizophrenia (şizofreni) terimini kullanılmasını önermişti.

Şizofreni Türleri

Katatonik Şizofreni

Katatonik, ortaya çıkmadan önceki dönemde kişide, gide-rek artan bir içe kapanma ve duygusal küntlük görülür. Katatonik stupor da denilen otizm yaşantısında her türlü hareket birden yitirilir ve kişi belirli bir beden durumunu değiştirmeksizin bir heykel gibi saatlerce hatta günlerce bulunduğu yerde kalır. Katatonik stuporda gözler boş bakar, yüz ifadesizdir tehditlere ve acı veren uyaranlara tepki gösterilmez beslenmeleri giydirilmeleri ve boşalım işlevlerine yardım edilmesi bile gerekebilir. İstem tümünden yitirilmiştir istem olmadığından eylem de olmaz. Katatonik stupor durumunda, ilkel de olsa iki ayrı tepki biçimi görülür. Kimi katatonik telkine yatkındır; kendisinden istenilenlere otomatik bir biçimde uyar, karşısındaki kişinin davranışlarını ya da sözlerini anlamsız bir biçimde yineler. Kimi katatonik ise dışarıdan yapılan uyaranlara direnir, beden durumunun değiştirilmesine karşı koyar, tek sözcük konuşmaz ve kendisinden istenilenleri yapmaz. Katatonik stupor süresince kişi çevresinde olup bitenlerden habersizmiş gibi davranmasına karşın, iyileştikten sonra çevresinde geçmiş olan olayları ayrıntılarıyla anımsar.

Dezorganize (Hebefrenik) Tip Şizofreni

Ego parçalanmasının en hızlı ve ağır biçimde görüldüğü bu tür şizofreni de kişi, psikoz belirtileri ortaya çıkmadan önceki yaşamında da çocukluk oyunlarına fazla karışmayan, düş kurmaya eğilimli, genellikle din ve felsefe konularıyla aşırı ilgili birçok yönden diğer insanlardan farklı tutumlar gösteren biridir.

Psikoz başlangıçta duygusal küntlük çocuksu tepkilerle belirlenir. Görünür bir neden olmaksızın sırtmalar ve hafif kahkahalar atma gözlemlenir. Neden güldüğü sorulduğunda kişi bir yanıt bulamaz ya da mantık dışı bir yanıt verir.

Paranoid Tip Şizofreni

Paranoid şizofreni, toplumda yaygın olarak görülen şizofreni türüdür. Bu hastaların dengeli görünen kişiliklerinin altında yatan sorunlarının anlaşılması oldukça güçtür. Dışarıya belirti vermeden tüm sorunlarını içlerinde yaşarlar. Bu kişiler incelendiklerinde yanlışlara sahip, paranoyaya sahibi, çoğunlukla halüsinasyon gören bireyler oldukları tespit edilmiştir. Görülen halüsinasyonlar görüntülü ya da sesli olabilir. Rahatsızlık kişilerde uzun süreli devam edebileceği gibi, aralıklarla yaşanabilir.

Örneğin; kişi kendinin çok önemli bir insan olduğunu sanabilir, tanrıyla konuştuğunu düşünebilir, kendisinin izlendiğini düşünüp bu izleyen kişilerin onu zehirlemek ve öldürmek istediğini düşünebilir...

Rezidüel Tip Şizofreni

Daha önce geçirilmiş bir ya da daha fazla sayıda şizofrenik dönemin kalıntı belirtilerini kanıtlar. Hezeyanlar, sanrılar, bağlantısız konuşma ya da taşkın davranışlar gibi belirgin psikotik öğelerin bulunmasına rağmen bazı bozukluk belirtilerinin sürdüğü gözlemlenir. Duygusal küntlük, dış dünyaya kapanma, sıra dışı davranışlar, mantık dışı düşünce ve düşünce bağlantılarında gevşeklik sık görülen belirtilerdir. Hezeyanlar ve sanrılar görülse bile bunlara eşlik eden duygular pek güçlü değildir.

Kübra YİĞİT

Özel Eğitim Öğretmeni

İŞİTME YETERSİZLİĞİ OLAN BİREYLERİN GELİŞİMSEL ÖZELLİKLERİ

İşitme yetersizliği olan çocuklar, normal gelişim gösteren çocuklara göre farklı özellikleri gösterdikleri için işitme yetersizliği olan çocukların gelişimsel özelliklerinin bilinmesi gereklidir.

İletişim ve dil gelişimine bakıldığında işitme yetersizliği olan çocuklar da normal çocuklar gibi çevrelerindeki kişi ve nesnelerle ilgilidir. Normal işiten çocuklarla aralarındaki fark, sesleri algılayarak ve ifade ederek kurdukları iletişimdir. İşitme yetersizliği olan çocukların anne-babası onunla iletişim kurabilmek için önce çocukla göz kontağı kurmak zorundadır. Dil gelişimi, işitme engellilerin en çok etkilendiği gelişim alanlarından birisidir. Sesleri işitemeyen ve sözle uyarıları algılayamayan çocuğun dil kazanımı tam olarak gerçekleşmez.

Hayatın ilk yıllarında işitme yetersizliği olan çocuklar, dil gelişimi açısından işiten yaşlıtlarına benzer bir gelişim gösterirler. Çok ileri derecedeki işitme yetersizliği olan bebekler, sadece görme alanı içindeki nesne ve olaylarla ilgilenirken, işiten çocuklar işittikleri seslere tepki verirler ve kendi çıkardıkları sesleri duyup kontrol ederler. İşitme yetersizliği olan çocukların sözel tepkileri normal işiten çocuklara göre daha azdır.

İşitme yetersizliği olan çocuklarda yaşamın ilk yıllarından normal çocuklar gibi tepkiler gözlemlenirken, ses çıkarmalar yaklaşık 9. aydan sonra kaybolur, ses taklitleri ortadan kalkar, sesin kaynağına yönelme davranışı görülmez. İşitme yetersizliği olan çocuklar işiten çocuklar gibi tesadüfi öğrenmeleri gerçekleştiremez ve gelişimlerini tamamlamak için destek eğitime ihtiyaç duyarlar.

İşitme yetersizliği olan çocuğun dili kullanmanın yanında anlamada da güçlükleri olabilir. Çocuk duyduğu konuşmaları yorumlamada zorlanabilir. İşitme yetersizliği olan çocuklar, yazı yazarken kelime atlama ve kelimeleri yanlış yazma hatalarını sıklıkla yapabilirler. Zamir, takı ve sıfatların kullanımında hata yapabilirler. Kelime hazinesi normal işitenlere göre daha yavaş gelişir. Somut kelimeleri (kedi, kırmızı, kalem gibi) soyut kelimelere göre (önce, eşit, kıskanmak gibi) göre daha kolay öğrenirler. Genellikle kelimelerdeki takıları atlarlar. İşitme kaybı olan çocuklar normal işiten yaşlıtlarını özel eğitim almadan yakalayamazlar. İşitme kayıplı çocuklar aynı kelimeye ait birden fazla anlamı yorumlamakta zorlanırlar. Daha kısa ve basit cümleleri anlayabilir ve ifade edebilirler. Konuşma ve yazılı dile ait karmaşık cümleleri (etken ve edilgen cümle yapıları gibi) anlamakta güçlük çekerler.

Motor gelişim özelliklerine bakıldığında; ikinci bir özürlü olmayan çocuklar, oturma, emekleme, yardımla yürüme, ayakta durma ve yürüme gibi temel motor gelişim aşamalarına normal işiten çocuklarla aynı hız ve sırada erişmektedir. İşitme yetersizliği olan çocuklar normal işiten yaşlıtlarına göre görsel motor koordinasyon gerektiren ayakkabı bağcıklarını bağlama, ipe boncuk dizme gibi bazı becerilerde güçlüklerle karşılaşabilirler. İşitme yetersizliği olan çocuklarda geri geri yürüme, ip üzerinden atlama ve bunun gibi genel vücut koordinasyonunun sağlanması ve dengeyi gerektiren hareketlerle, düğme iliklemek gibi görsel-motor koordinasyonu gerektiren bazı becerilerde güçlük gözlenebilmektedir.

Zihinsel gelişimlerine bakıldığında; işitme yetersizliği olan çocuk, normal yaşlıtlarına göre dili kullanamadığı için zihinsel gelişiminde gerilikler gösterebilir. İşitme yetersizliğinden etkilenen çocuk açık ve anlaşılır konuşmaya sahip olmadığı için düşüncelerini ifade etme ve başkalarının düşüncelerini anlamada sorunlar oluşmaktadır. İşitme yetersizliği olan çocukların zihinsel becerilerdeki gecikmeleri, eğitim ve yaşantı eksikliğinden kaynaklanmaktadır. Bu çocuklara yeteri kadar uyarıcı verilemediğinden öğrendiklerini pekiştirip

davranış haline getiremeyebilirler. İşitme yetersizliği olan çocuklarda işitme ile sağlanan bilginin az olmasından dolayı bu çocukların dil ve kavram gelişimlerinde yetersizlik görülebilmektedir. Erken tanıldıklarında ve erken eğitime alındıklarında, birçok çocuk, yetersizliğine rağmen akranlarını yalnızca birkaç yıl geriden takip eder.

İşitme yetersizliği olan çocuklar çevre ile ilgili bilgi edinmek için görme, dokunma, tat alma ve koklama duyuları ile işitme duyusunun eksikliğini gidermek zorunda kalırlar. Özellikle seslerin ait oldukları nesne, kişi ve olayları ve bunların ilişkilerini anlamakta güçlük çekerler. . Buna bağlı olarak düşünme, karar verme, yorumlama, sebep-sonuç ilişkilerini değerlendirmede yetersiz oldukları gözlenmektedir. İşitme yetersizliği olan çocuklar, dil ediniminde ve kavram gelişiminde yaşadıkları güçlüklerden dolayı, okuma yazma gibi dilin kullanımını gerektiren akademik becerileri kazanmada problem yaşayabilmektedir.

Sosyal-duygusal gelişimleri ise; aileler çocuğun yetersizliğini fark ettikten sonra reddetme ve inkâr gibi çocukla ilişkilerinin azalmasına neden olan bir takım süreçlerden geçerler. Bu durum çocuğun sosyal ve duygusal gelişimine olumsuz bir zemin oluşturur. Aile ile olan iletişim azlığı zamanla toplum içindeki iletişime de yansır. Akranların ve öğretmenlerin çocukla daha kolay ve etkili iletişime girmesi ile çocuk sosyal kuralları, konuşmada kullanılan kuralları, farklı durumlara uygun tepki vermeyi, kişilerle yakın ilişkiler kurmayı öğrenebilir.

İşitme yetersizliği olan çocuklar ihtiyaçlarını sözlü olarak ifade etmeden yetersiz kalırlar. Çocuğun, ailesi ve arkadaşları duygularını anlamakta zorlanabilirler. Böyle durumlarda işitme yetersizliği olan çocuklar kendilerini kötü hissedebilirler ve kendilerine olan güvenleri zedelenabilir.

İleri ve çok ileri derecede işitme yetersizliği olan çocuklar diğer çocuklardan ayrı bir eğitim sürecinde ise okulda yalnızlık, arkadaşsızlık ve mutsuzluk gibi duygular yaşarlar. Çocuğun konuşulanları anlamada yaşadığı güçlükler aile ve sınıf ortamında uyumsuzluk yaratabilir. İşitme yetersizliği olan çocuklar normal işiten yakınları ile yakınlık kurma ve sosyal kaynaşma için yeterli değildir. İşitme yetersizliği olan çocuk sosyal iletişim ve etkileşim yeteneklerinden yoksun oldukları için konuşmayı başlatma, devam ettirme, paylaşma ve birlikte oyun oynama gibi becerileri geliştirememektedir.

Sosyal uyumun temel bileşenlerinden biri olan sosyal davranışların gelişimi de işitme kaybından olumsuz yönde etkilenir. Bu olumsuzluk klinik boyutta, davranış problemleri olarak adlandırılır. İşitme yetersizliği olan bireylerde normal işiten bireylere göre daha sık davranış problemlerine rastlanmaktadır.

İletişim eksikliği nedeniyle işitme yetersizliği olan bireylerin kendilerini zaman içinde toplumdan izole etmesine sebep olur. Bu izolasyon, bireyin yalnız, utangaç ve içe kapanık olmasına yol açar.

OKUL ÖNCESİNDE ETKİNLİK TÜRLERİ

Okul öncesi eğitimin verildiği sınıflarda günlük akışlar etkinlikler çerçevesinde oluşturulur. Okul öncesi çocuğunun yaşı ve gelişimsel özellikleri göz önünde bulundurularak bu günlük aylık ve yıllık planlar bütün gelişim alanlarını destekleyecek şekilde yapılandırılmaktadır. Hangi etkinliğin hangi etkinlik türüne ait olduğu iyi bilinmeli çocuğun yapabileceği etkinliklerin seçimine özen gösterilmeli, zamana uygun olarak etkinlikler dengeli bir şekilde dağıtılmalı ve gerekirse bireyselleştirilerek çocuğa en faydalı olacak şekilde organize edilmelidir. Bu etkinlik türlerini bilmek ve çocuğun hangi yönünü desteklediğimiz hakkında bilgi sahibi olmak çocukların gelişiminde daha iyi sonuçlar almamıza yardımcı olacaktır.

Sanat Etkinlikleri

Çocukların sınıf içerisinde oluşturdukları özgün ürünler yaptıkları resimler, yoğurma maddeleriyle çalışma, boya çalışmaları, kağıt işleri ve kolajlar bu etkinlik türüne örnektir. Sınıf içerisinde en çok kullanılan etkinliklerdendir. Bu gibi çalışmalar çocukların küçük kas gelişimine büyük katkı sağlar. Yaratıcı düşünmenin gelişimine, kendini ifade edecek yeni ve özgün yöntemler bulmasına imkan sağlamaktadır.

Fen Ve Doğa Etkinlikleri

Deneyler, araçları kullanma ve tanıma, koleksiyonlar, doğa yürüyüşleri ve doğayı inceleme, keşifler icatlar ve belgeseller gibi etkinlikler çocukları gözlem yapmaya, araştırma ve incelemeye davet eden fen ve doğa etkinlikleri kapsamındadır. Sınıf içerisinde daha çok deney etkinlikleri kullanılmaktadır. Çocukların merak duygusunun desteklenmesi, bilimsel bir bakış açısı kazandırılması, üretken ve eleştirel bireyler olması için bu tür etkinliklerin uygulamaya konulması çok önemlidir.

Serbest Zaman Etkinlikleri

Evcilik, fen ve matematik, sanat, kitap, blok, müzik, kukla, eğitici oyuncak köşeleri ile amaçlar ve kazanımlar doğrultusunda düzenlenen geçici ilgi köşelerinde genellikle günün ilk saatlerinde çocukların yapılandırılmamış oyunlarından oluşmaktadır. Çocuk özgürce ve bir yönlendirme olmadan oyunlar oynarken onları gözlemlemek gelişimlerini izlemek adına bize büyük ipuçları sunmaktadır. Çocukların taklit oyun yeteneklerinin ve yaratıcı güçlerinin gelişmesine katkıda bulunur. Onların problem çözme yeteneğini, çevresini koruma, tanıma ve çevresindeki değişimlerin farkına varma becerisini geliştirir.

Türkçe – Dil Etkinlikleri

Bilmeceler, parmak oyunları, tekerlemeler, şiir, sohbet, kitap okuma, öykü anlatma, dramatizasyon, öykü tamamlama, canlandırma vb. Türkçe dil etkinlikleri içerisinde yer almaktadır. Bu etkinlikler sırasında Türkçeyi doğru ve güzel konuşma ve sözcük dağarcığının gelişimine özen gösterilmelidir. Çocukların bilişsel, sosyal ve dil gelişimi alanlarına katkı sağlar. Çocukların ana dilini doğru öğrenip kullanma becerilerini, soyut düşünme ve problem çözme yeteneğini geliştirir. Onlara akılda tutma düşünme kelimeler arası ilişki kurma, dü-

şüncelerini ifade etme, toplumsal rolleri öğrenme, sorumluluk alma ve aldığı sorumluluğu yerine getirme gibi beceriler kazandırır.

Oyun Ve Hareket Etkinlikleri

Öğretmenin belli bir amaca ulaşmak üzere başlattığı ancak sürecin tamamen çocuk tarafından yönlendirildiği yarı yapılandırılmış oyunlar ve herhangi bir materyalle oynanan, kuralları önceden belirlenmiş olan ya da öğretmenin belli bir amaç ya da kazanıma ulaşmak için başlattığı ve süreçte öğretmenin ve çocuğun aktif olduğu yapılandırılmış oyunlar çocukların eğlenceli vakit geçirmelerini, oynarken öğrenmelerini sağladığı etkinliklerden oluşmaktadır. Grupça ya da bireysel oyunlar oynanabilir. Çocukların sorumluluk almalarına ve kuralları anlamalarına yardımcı olarak bu tür etkinlikler onları hayata hazırlamaktadır. Fiziksel, duygusal ve sosyal becerilerinin gelişimine büyük katkılar sağlamaktadır. Okul öncesi dönemde oyun yolunun kullanılmasının çocukların her yönden gelişimi açısından çok büyük bir öneme sahip olduğu unutulmamalıdır.

Müzik Etkinlikleri

Şarkı dinleme ve şarkı söyleme, ritim çalışmaları, yaratıcı hareket ve dans, müzik eşliğinde hareket etme, sesleri dinleme ve ayırt etme çalışmaları bu etkinlik türünde uygulanan çalışmalardır. Müzik etkinlikleri çocukların estetik duygularını geliştirirken ruhsal ve bedensel yorgunluğunu giderir. Çocuğun yeteneğini ortaya çıkararak ses ve kulak eğitimi yardımcı olur. Çocuk şarkılarının doğru seçilmesi de özen gösterilmesi gereken konulardan biridir. Eğitici ve öğretici şarkıların seçilmesi çocuklar için çok daha yararlı olacaktır.

Okuma Yazmaya Hazırlık Çalışmaları

Okuma yazmaya hazırlık çalışmaları çocukları ilköğretime hazırlamak için yapılan etkinlikler olup asla okuma ve yazma öğretmek amacıyla taşımamaktadır. Görsel algılama çalışmaları (el-göz koordinasyonu, şekil-zemin ayrımı, şekil sabitliği, mekanda konum ve mekânsal ilişkiler), işitsel algı çalışmaları (dinleme, konuşma, sesleri ayırt etme, seslerle nesneleri ya da nesne resimlerini eşleştirme), dikkat ve bellek çalışmaları, temel kavram çalışmaları, problem çözme ve en önemlisi el becerisi (kesme, çizme, boyama, katlama...vb) çalışmalarından oluşmaktadır. Çocukların hazır bulunuşluk düzeylerini artırmak ilköğretimde onların özgüvenlerinin daha güçlü olmasına katkı sağlayacaktır.

Drama Çalışmaları

Yaratıcılığın gelişiminde, kişinin kendisini tanımasında ve kendine güven kazanmasında drama önemli bir yer tutmaktadır. Yazılı bir metin olmadan gerçekleştirilen yaratıcı drama çalışmaları çocukların hayal güçlerinin gelişmesini sağlar. Drama ısınma, esas çalışma ve rahatlatma değerlendirme aşamalarından oluşmaktadır. Çocukların yaratıcılık, sosyal iletişimlerinin güçlendirilmesini yanı sıra onların rahatlatmasına ve dinlenmesine de imkan sağlamaktadır.

ZİHİNSEL YETERSİZLİĞİN SEBEPLERİ

Halk arasında akraba evliliğinin neden olduğu gibi yaygın bir kanı varsa da zihinsel yetersizliğin genetik ve dış etkenler olmak üzere değişik nedenleri vardır. Edinilen bilimsel bilgiler ışığında, ağır ve ileri derece (çok ağır) zihinsel yetersizliğin aksine hafif düzey zihinsel yetersizliği olanlarda herhangi bir organik beyin hasarına sahip olmadıkları belirtilmektedir. Buna göre, organik yetersizliklerle ilişkili zihinsel yetersizliği olan bireyler tüm sosyoekonomik, etnik ve ırksal gruplarda aynı yüzdede yer alırken, hafif ve orta derecede zihinsel yetersizliğin ise daha çok düşük sosyoekonomik gruplarda rastlanması, yoksunluğun bazı sosyal koşullarının zihinsel yetersizlikte gözlenen entelektüel ve davranışsal gelişim üzerinde temel bir rol oynadığını düşündürmektedir.

Bilimsel olarak ortaya konan, zihinsel yetersizliğin sebeplerinden bazıları şunlardır:

Genetik Sebepler/Kromozomsal Bozukluklar: Bazıların da anne babadan genetik miras olarak kalmış, bazılarında ise genetik kombinasyonlarda hatalar oluşmuştur. Bilinen tüm gebeliklerin sadece yüzde 5'inin altında kromozomsal anormallikler vardır. Bu gebeliklerin çoğunluğu kendiliğinden düşük ya da ölümle sonuçlanmaktadır. Bu bebeklerin önemli bir kısmı doğumdan hemen sonra ölmektedir. Yaşayan bebeklerin çoğunluğu ise Down Sendromu ya da Trisomy 21'e sahiptirler.

Gebelik Sırası Sebepler: Anne karnında bazı bebeklerin gelişememesi sonucu zihinsel yetersizlik oluşabilir (Örn; çocuğun hücre bölünmesinde problem olması). Bir kadının gebelik sırasında alkol alması veya kızamık aşısı olması da zihinsel yetersizliğe yol açabilir.

Doğum Sırası Sebepler: Doğum sırasında oksijen eksikliği zihinsel yetersizliğe yol açabilir. Bunun yanında erken-geç doğum, kordon dolanması, güç ve riskli doğum, doğum sırası kazalar (bebeği düşürme gibi), vakum-forseps gibi aletlerin özellikle uzman olmayan kişilerce kullanılması, doğumun hijyenik olmayan ortamlarda yapılması, doktor hataları gibi nedenler sayılabilir.

Sağlık Problemleri/Bulaşıcı Hastalıklar: Boğmaca, kızamık, menenjit gibi hastalıklar zihinsel yetersizliğe sebebiyet verebilir. Aynı zamanda beslenme bozuklukları, yetersiz sağlık yardımı da zihinsel yetersizliğe yol açabilir. Fetüs rahimde iken, rubella (kızamıkçık) gibi anneye ait bulaşıcı hastalıkların sonucu oluşabilen zihinsel yetersizlik riski yüksek seviyededir.

Bu hastalıkların sonuçları, fetüsün belirlenebilir bağışıklık tepkisinin olmadığı gebeliğin ilk üç aylık dö-

neminde en tehlikeli durumdadır. Sitomegalovirüs, toksoplazma, rubella (kızamıkçık), herpes simplex (uçuk) ve frengi gibi hastalıkların tümü, fetüste hem zihinsel yetersizliğe hem de fiziksel bozukluklara neden olan, anneye ilişkin enfeksiyonlardır. Anne, enfeksiyonun çok az belirtisini yaşayabilir ya da hiçbir belirti göstermeyebilir, ancak gelişen fetüs üzerindeki etkiler yıkıcı olabilir.

HIV enfeksiyonu, zihinsel yetersizliğin önemli bir nedeni durumundadır. HIV virüsü taşıyan bir kadın yaklaşık üç aylık gelişimi olan fetüse virüsü geçirir ve virüs, bulaşan bebeklerin yaklaşık yarısında zihinsel yetersizlik geliştirir. Bazıları önce normal gelişim gösterir, ancak HIV virüsünden ötürü içinde bulundukları durum kötüye giderken, bilişsel ve motor işlevselliklerinde azalma görülür; bazıları ise, HIV virüsü ile zekâda herhangi bir bozulma olmaksızın yıllarca yaşamaktadır.

Bulaşıcı hastalıklar doğumdan sonra da çocuğun beyin gelişimini etkileyebilirler. Encefalit ve Meningokoksal menenjit geriye dönüşü olmayan beyin hasarına ve hatta hastalık, bebeklik ya da erken çocuklukta söz konusu ise ölüme yol açabilir.

Kazalar/Çevresel Tehlikeler: Düşme ve araba kazaları, erken çocuklukta en yaygın kazalar arasındadır ve değişik düzeyde kafa yaralanmaları ve zihinsel yetersizliğe yol açabilir.

Kurşunlu benzin yakan otomobillerin egzozlarında, kurşun içeren boyalarda ve dumanlı siste bulunan kurşun ve zehirlenmiş balıklardan yayılabilen cıvayı da içeren birkaç çevresel madde, zehirlenme ve zihinsel yetersizliğe neden olabilir. Kurşun zehirlenmesi; anemi, zihinsel yetersizlik, felç ve ölümün yanı sıra, böbrek ve beyin hasarına da yol açabilir. zihinsel yetersizlik gösteren çocukların hareketlerinde, eşgüdüm yetersizlikleri ve sakarlık yaygın olarak görülmektedir. Buna zihinsel yeteneklerde normal altına eşlik edebilen yetersiz yargı ve akıl yürütme eklendiğinde, ortalamadan daha yüksek bir kaza ya da yaralanma oranı beklenmektedir. zihinsel yetersizliğe eşlik eden görme bozuklukları, kas zayıflığı, hareket yetersizlikleri ve nöbetler de kazaların artmasına neden olabilmektedir. Bu grup aynı zamanda istismarın neden olduğu fiziksel yaralanmalara da açıktır.

Zihinsel yetersizlik bir hastalık değildir. zihinsel yetersizliği olan çocuk; yürümeyi, konuşmayı ve dikkat gerektiren giyinme ve yemek yeme gibi becerileri daha uzun sürede öğrenebilir. Zihinsel yetersizliği olan bireylerin bu becerileri öğrenmeleri uzun bir süre de alsa gerçekleşecektir.

OKUL BAŞARISINDA AİLENİN ROLÜ

**‘Sevginin
en güçlü hali
ailedir.’**

Şüphesiz ki her anne-baba okulda çocuğunun başarılı olmasını ister. Okul başarısında eğitim sistemi, okul, müfredat, öğretmen gibi faktörlerin yanında çocuğun kapasitesi, istekli oluşu ve çalışması da önemlidir. Bunun yanında anne-baba da kendi üzerine düşeni yapar, çocukla ve öğretmenleriyle iyi diyalog içinde olup çocuğun bireysel farklılıklarına göre ihtiyaçlarını karşılırsa başarı da o oranda yükselir.

UYGUN DERS ÇALIŞMA ORTAMI SAĞLAYIN

Çocuğunuzun başarılı olabilmesi için en önemli koşullardan birisi ders çalışmasıdır. Ders çalışabilmesi için çocuğunuza uygun ders çalışma ortamı sağlamalısınız. Her öğrencinin eğer mümkünse ayrı bir çalışma odası mümkün değilse bir çalışma masası ve sandalyeden oluşan çalışma köşesi olmalıdır. Çocuğunuz ders çalışırken televizyon ve bilgisayarın kapalı olmasına özen gösterilmelidir. Çalışma ortamının ısısı uygun seviyede (ne çok soğuk ne de çok sıcak) tutulmalıdır.

KIYASLAMA YAPMAYIN

Başkalarıyla kıyaslanma çocukların ruh dünyasında derin yaralar açar ve büyük komplekslere zemin teşkil edebilir. Özellikle kardeşler arasında sık yapılan kıyaslamalar, aşağılık kompleksine sebep olur. Çocuklar kıyaslanmadan kendi kişilik özelliklerine göre takdir edilmelidir. Kıyaslama yapmak çocuğunuzun derslerine ya da davranışlarına olumlu katkısı olmayacağı gibi olumsuz etkiler yaratacaktır. Her insan yaratılıştan gelen özellikler, yetiştirme şartları gibi pek çok yönden farklılıklara sahiptir, her birey eşsizdir, kendine hastır. Kişiler performansları ile değerlendirilir ve önlerine hedefler konulurken bu farklılık göz önüne alınmalıdır.

KIYASLAMA YERİNE GÜZEL ÖRNEKLER SUNUN

Aile büyüklerinin hayatından örnekler anlatılması etkili bir metottur. Fakat bunu kıyaslamadan, ‘sen şu şekilde davranmıyorsun’ gibi ifadeler kullanmadan yapmak gerekir. Kıyaslama yerine empati göstermek, çocuk ve gencin olumsuz bir durum karşısında çektiği zorluğu, duygularını anladığını ifade etmek çok önemlidir. Suçlama yapmadan benzer duyguları yaşayan ve çözebilir birisi örnek verilebilir.

HEDEF BELİRLEMESİNE YARDIMCI OLUN

Çocuklarınızın başarılı olabilmeleri için ders çalışmaya istekli olmaları gereklidir. Eğer çocuğunuz anne-baba ya da öğretmen istediği için çalışırsa başarılı olması pek mümkün değildir. Çocuğunuzun istekli olması için kendi hedefleri olması ve ona ulaşmak için çalışması gerekmektedir. Siz ebeveyn olarak çocuğunuzun kapasitesi, kişilik özellikleri, ilgi ve

yetenekleri doğrultusunda hedef belirlemesine yardımcı olmalısınız. Belirlediğiniz hedef ne kapasitesinin çok altında ne de ulaşamayacağı kadar yüksek olmalıdır.

DÜZENLİ ÇALIŞMASINI SAĞLAYIN

Başarının sağlanmasında çok çalışmak değil verimli ve düzenli çalışmak önemlidir. Çocuğunuzun bir çalışma planı doğrultusunda çalışmasına özen gösterin. Çalışma planı yoksa da en azından günlük tekrar yapmasını sağlayın. Günlük tekrar edilmeyen bilgilerin %70’i 24 saat içinde unutulmaktadır.

TUTARLI OLUN

Çocuk eğitiminde en önemli unsurlardan birisi de anne-babanın tutarlı davranmasıdır. Tutarsız anne-baba tutumları derken anne ve babanın çocukla ilgili farklı kararlar almasını, bugün bir konuyla ilgili bir karar alıp yarın o kararını değiştirmesini ve söyledikleri ile yaptıklarının tutmamasını kastediyoruz. Çocuk anne ve babayı çok önemser, anne ve baba çocuk için örnek teşkil eder. Ebeveynlerin davranışında tutarlılık yoksa çocuk onların doğruluğuna inanmamaya başlar. Ebeveynler zamana ve koşula göre davranmamalıdır. Anne-babanın birbirinden farklı mesajlar vermesi, çocuk eğitiminde farkında olmadan yapılan bir eğitim ve tutum hatasıdır. Bir olay karşısında anne ve baba farklı mesaj verirse çocuk neyin iyi, neyin kötü olduğunu anlayamaz.

ÖĞRETMENLERİ İLE İLETİŞİM KURUN

Öğrenci başarısında öğrenci, aile ve okul işbirliği çok önemlidir. Bu yüzden çocuğunuzun sınıf öğretmeni ve derse giren öğretmenleriyle belli periyotlarla görüşmeniz büyük fayda vardır. Böylelikle çocuğunuzun ders durumunu, varsa okuldaki problemlerini öğrenmiş olursunuz hem de çocuğunuza onun derslerine karşı ilgili olduğunuz mesajını verirsiniz.

ÇOCUĞUĞUZLA İYİ İLETİŞİM KURUN

Çocuğunuzun başarılı olması için en önemli koşul huzurlu olmasıdır. Çocuğunuza her koşulda onu sevdiğinizi, ona değer verdiğinizi söyleyin. Çocuğunuzun sürekli eleştirip, yargılamayın. Eğer çocuğunuzun başarılı olmasını istiyorsanız ona sürekli olumlu mesajlar vermelisiniz. Sen bunu yapamazsın, sen beceremezsin, aklın ermez gibi olumsuz mesajlar yerine sen bu işi yapabilirsin, bunu anlayabilirsin, bu işin üstesinden gelebilirsin mesajları vermeyi deneyin.

KURALLAR KOYUN

Günümüzde çocuğunuzun çalışmasını engelleyen birçok engel mevcuttur. Bunlardan en önemlileri de bilgisayar ve televizyondur. Çocuklarınızın bunların başından kalkıp ders başına oturması hiç kolay olmamaktadır. Eğer bunlar için kısıtlama getirmezseniz çocuğunuzun ders başarısı düşeceği gibi sosyal hayatı da olumsuz etkilenecektir. Çocuğunuzun bilgisayar ve TV karşısında ne kadar zaman geçireceğine birlikte karar vermeli ve uygulamalısınız.

UNUTMAYINIZ!

‘Her çocuğun, her gün kendisine önem veren ve özel olduğunu düşünen bir yetişkinle zaman geçirmeye ihtiyacı vardır.’

Anetha Solter

AİLE İÇİ LETİŞİM

İletişim bir kaynaktan (kişi, kişiler veya organizasyon), bir araçla (yazılı, sözlü, görsel veya beden dili ile) bilgi haber, düşünce, durum ve ya kültürün bir insan ve ya insan topluluklarına aktarılmasıdır.

İletişimi kısaca “bilgi üretme, aktarma ve anlamlandırma süreci olarak tanımlayabiliriz. Bu durumda pek çok etkinlik iletişim sayılacaktır. Örneğin bu tanıma dayanarak iki insanın karşılıklı konuşmasını iletişim sayabileceğimiz gibi, arıların bal bulunan yeri birbirlerine bildirmelerini de iletişim kabul edebiliriz. (Hinde, 1974)

İletişim aynı zamanda; Ne söyleyeceğimizi bilmek, Bunu ne zaman söylemenin daha uygun olacağına ve nerede söylemenin doğru olduğuna karar vermek, En iyi nasıl söyleceğimizi düşünmek, Akıcı bir dille ve karşımızdaki kişiyle göz kontağı kurarak konuşabilmektir.

Etkili iletişim, iletişim engellerinin ortadan kaldırıldığı veya mümkün olduğunca aza indirildiği, istenilen ve beklenilen iletişim biçimidir. İnsanlar birbirleriyle iletişim kurmaya ihtiyaç duyarlar.

Etkili iletişim için dinleme, kendini açma ve ifade etme becerileri çok önemlidir. Dinlemede etkili dinleme, empati kurarak dinleme, açıklıkla dinleme, farkında olarak dinleme önemli bir yer tutmaktadır.

Etkili dinlemede; bir konuşmanın anlamını tam olarak kavrayabilmek için soru sormak, geri bildirimde bulunmak yani iletişimde işbirlikçi olmak gerekmektedir.

Empati kurarak dinleme, ise kişinin iletişim sırasında karşındakinin duygu ve düşüncelerini anlayabilmesi ve duyarlı bir yaklaşım içinde olması, karşındaki kişinin dile getiremediği duygularını da sezebilmesi önemlidir. Empati bir insanın, kendisini karşısındaki insanın yerine koyarak onun duygularını ve düşüncelerini doğru olarak anlamasıdır.

Açıklıkla dinlemede, en önemli olan yargılamadan önce sözün ve konuşmanın tamamını duyabilmektir. Bu tür dinleme anlaşmazlığı ortadan kaldırabilir.

Farkında olarak dinlemede, kişinin ses tonu, yüz ve mimikleri ile konunun içeriğini desteklemesi önemlidir.

Etkili iletişimin gerçekleşmesi bu becerilerin mümkün olduğunca kullanılması gerekmektedir. Bireyler diğer insanlar ile kendini tanımak ve keşfetmek, diğer insanları tanımak ve ilişki çerçevesi içinde kendini keşfetmek, dünyayı keşfetmek, diğer insanlarla paylaşımda bulunmak ve diğerlerine yardım etmek, başkalarını etkilemek ve etkileşmek gibi nedenler ile

iletişim kurmaktadır (Demirci, 2002).

Etkili iletişimin gerçekleşmesi için diğer önemli nokta iletişimde ben dili kullanmaktır. Ben dili kişinin o anda karşılaştığı durum ve ya davranış karşısında kişisel tepkisini duygu ve düşüncelerle açıklayan bir ifade tarzıdır.

Ben Dili

- Değer veren
- Dinleyen
- Sevecen
- Olumlu
- Davranışa yönelik
- Özgüveni ve benlik saygısını yükseltir
- Çocuğu atılgan bir birey yapar

Sen Dili

- Suçlayıcı
- Kırıcı
- Alaycı
- Olumsuz
- Kişiliğe yönelik
- Özgüveni ve benlik saygısını zedeler
- Çocuğu saldırgan ya da çekingen bir birey yapar

Aile içi iletişim eşlerin birbirleri arasında, annenin çocuğuyla veya çocuklarıyla, babanın çocuğuyla veya çocuklarıyla, çocuğun anne ve babasıyla, kardeşlerin birbirleri ile iletişim kurmasıdır.

En temel tanımı ile aile üyelerinin birbirlerine sözel ve sözel olmayan davranışları ile verdikleri tepkileri, mesajları kapsar. Bu iletişim doğru bir şekilde sağlandığında, insanlar karşındakinin duygu ve düşüncelerini anlayabilir hale gelir. Bu nedenle, etkili iletişim sadece kendini ifade etmekten değil, aynı zamanda söylenenleri de dinleyebilmekten geçer.

Aile içi iletişim çocuğun kişiliğinin gelişiminde etkilidir. Çocukluğunda değerli olduğu mesajını ailede alan çocuk kendinin değerli olduğuna inanır. Aile içi iletişimde çocuğun varlığının kabul edildiğini ona hissettirebilmek için çocuğun tüm duyguları olduğu gibi kabul edilmeli, çocuğun kendini olumlu bir varlık olarak algılayabilmesi için yakın çevresinden kendilik değerini destekleyici tavırlar görebilmesi, sınırlarına (odasına, oyuncaklarına, kendine ayırdığı zamana) o izin vermedikçe girilmemesi, sınırlarına girilecekse izin alınması, tercihlerine saygı gösterilmesi, bedeni üzerindeki haklarına saygı gösterilmesi, başarısızlıklarından çok başarılarına odaklanılması, istenmeyen bir davranışta bulunduğu kişiliğinin değil davranışının eleştirilmesi gibi öğelere dikkat edilmesi gerekmektedir (Önder, 2003).

Aile içi iletişimde anne baba tutumları da etkili olmaktadır. Demokratik aile tutumunda çocuk tüm yönleriyle kabul edilir, çocuğa anne ya da baba yol gösterir, ama alacağı kararlar konusunda serbest bırakır. Aile içinde kurallar ve sınırlar herkes için ve hep birlikte belirlenir ve bu sınırlar içinde çocuk özgürdür. Kuralların mantıklı açıklaması yapılır. Aileyi ilgilendiren kararlar birlikte alınır.

Sonuç olarak Aile içi iletişim çocuğun gelişiminde önemli bir yer tutmaktadır. Bireylerin kendini ve çevresini anlayabilmesi için iletişime girmesi önemli ve gereklidir. Ailenin çocuğu veya ergeni etkin bir şekilde dinlemesi ve onlara karşı dürüst ve açık olması çocukların duygu ve düşüncelerini etkin bir şekilde ifade etmesinde etkili olabilmektedir. Bununla birlikte çocuğun benlik saygısının gelişebilmesi, çocuğun kendini ifade edebilen bir birey olarak görülmesi ve demokratik bir şekilde kararlar alınırken ona söz hakkı tanınmasının önemi göz önünde bulundurularak ailelerin bu konuda bilinçlenmesi de önemlidir.

Sağlıksız Ailenin İletişim kalıpları

- Yargılama
- Denetleme
- Nötrale etme
- Üstünlük taslama
- Katılık
- Zıtlık içeren mesajlar
- Çifte mesaj
- Fazla kabullenme/Fazla eleştirme
- Kişiselleştirme
- Günah keçisi yapma

Sağlıklı Ailenin İletişim kalıpları

- Aktif dinleme
- Yargılamama
- Özgür bırakma
- Empati
- Hazır olma
- Açık olma
- Tutarlılık

Çocuklar Neden Şikâyetçi?

- Emir almaktan
- Dayaktan
- Kıyaslanmaktan
- Zorla iş yaptırılmasından
- Çocuğun yanında kavgaya edilmesinden
- Kötü sözler ve hakaretten
- Anlaşılmamaktan

Asla Yapılmaması Gerekenler

- Kızıp bağırma
- Tehdit etmek
- Hor görmek
- Sevgi göstermemek

ETKİLİ AİLE İÇİ İLETİŞİM YOLLARI NELERDİR?

- Etkili bir iletişim kurmanın temel şartlarından biri aile üyelerinin birbirlerine yeterince zaman ayırması gerekmektedir.
- Açık ve doğrudan iletişim kurun. Ne istediğinizi, ne beklediğinizi, direkt olarak ilgili kişiye iletin.
- Sadece kendi istek ve beklentilerinizi iletmeyin, karşı tarafın iletmediği sözel ve sözel olmayan mesajları da dikkatli bir şekilde takip edin.
- İletişim kurmakta olduğunuz kişinin yaşını ve olgunluk düzeyini asla unutmayın. Küçük bir çocuğun sizi bir yetişkin gibi anlamasını beklemeyin. Eğer çocuğunuzla bir şeyler konuşuyorsanız, bunu mutlaka onun anlayabileceği dille yapın.
- İletişim kurarken karşıdaki kişinin sözel olmayan mesajlarına da dikkat edin. Bazen söylenenlerle, bedenlen iletilenler birbirini tutmayabilir.
- Çocuğunuz için bir model olduğunuzu unutmayın, bu nedenle kendinizin olumlu ve olumsuz yanlarınızı çocuğunuzla paylaşmaktan kaçınmayın.
- Çocukların ilgi çekme istekleri olduğunu unutmayın. Bu yüzden çocuk olumlu davranış gerçekleştirdiği zaman ilginizi onun bu davranışını pekiştirerek gösterin.
- Çocuğunuzla etiketlemeyin. Bu etiket olumlu da olsa, olumsuz da olsa çocuk üzerinde belli belirsiz bir baskıya sahip olduğunu unutmayın.
- Çocuğunuzla koşulsuz kabul edin. Böyle yaparsan seni sevmem gibi cümleler kurmaktan kaçının.
- Olumsuz bir davranış karşısında tepkiniz çocuğun kişiliğine değil davranışına yönelik olsun.
- Aile içi iletişimde ortaya çıkan çatışmaların çözümünde “Ben dili” kullanın.
- Kural koyarken kuralların nedenlerini açıklayın, beklenen davranışları belirtin, çocuğa kuralları uygulamada sorumluluk verin, olumlu davranışlarını takdir edin, kuralları uygularken tutarlı olun.
- Çocuğunuzla sorun yaşadığınızda; Sorunun neden kaynaklandığını düşünün, çocuğunuzun duygularını anlamaya çalışın, alternatif davranışlar önerin, kendi duygularınızı ifade edin, yaptığı davranışın etkilerini gösterin, yaptığı davranışların sonuçlarını yaşamasına ve sorumluluğunu almasına izin verin.

ER RYAN' I

KURTARABİLİRİM 4

Hikaye bittiğinde yemeğe indik. Annem çok sinirlenmişti.

- Bu saate kadar napıyorsunuz içerde ya yemekler buz gibi oldu, saat 11 oldu. Uyku saatimiz geldi.

Annem bir şeyler söyleyip durdu ama ben kendimi hiç bu kadar iyi hissetmemiştim. Tıpkı bir ordu komutanı gibi seslendim anneme.

- Yemeğimizi yeriz anne sonra da hemen uyuruz çok önemli değil.

Sanırım babam da bir şeyler işaret ediyordu anneme ve annem bir şey demeden tamam oğlum hadi yemek yiyelim diyebildi sadece. Mükemmel hikayenin kahramanı, mükemmel komutan, mükemmel şeyler yapıyor. Kemal Hoca'nın bu kelimesini bu kadar sık kullanacağım hiç aklıma gelmezdi.

Ertesi gün de okula gittim ve Kemal Hoca yine gelip beni alıp götürdü. Bu kez kendimi John Miller kadar güçlü hissediyordum. Onun isteklerine doğru şekilde karşılık verecektim. Yine koridordan geçiyorduk ve sanırım artık neyin nerede olduğunu öğrenmiştim. Ama Kemal Hoca yine de tekrar ediyordu her seferinde. Ne zaman vazgeçecek diye düşündüm bir an. Ama neyse. Yine aynı şeyleri yapmaya geldiğimizi anladım. Ama tıpkı bir asker gibi soğukkanlıydım bu defa. Söylediklerinden ne yapmaya çalıştığını anlamaya çalışıyordum. Işıktan bahsediyordu yine. Görüp, görmediğimi. Aslında bütün hikayem burada başlıyordu. Meğerse ben Kemal Hoca'nın hikayesindeki Er Ryan'mışım. Bunu çok sonradan anladım. Kemal Hoca ise asıl John Miller'miş.

Işığı az da olsa görüyordum. Kemal Hoca neredeyse her gün beni oraya götürdü ve ısrarla sordu.

- Işık nerede, görüyor musun?

- Evet burada, şimdi sağdan geliyor, şimdi yukarıdan...

Kemal Hoca ile ne yapmaya çalıştığımızı yaklaşık iki hafta sonra anlamıştım. Benim daha iyi görmemi sağlamaya çalışıyordu. Artık ışığın nereden geldiğini çok daha kısa sürede bulmaya başlamıştım. Sonra farklı renkler kullanmaya başladı, farklı renklerde ışıklar. Kırmızı, mavi... Sarı rengi görmekte çok zorlanmıştım ama çok sıkı çalışıyorduk. Yaklaşık bir ay sonra artık ışığı takip edebiliyordum. Giriş çıkışları ayırt edebiliyordum. Bir müddet sonra çok daha büyük renkli kağıtlardan yapılan bir kartonla çıkageldi Kemal Hoca. Bu sefer büyük kartonların üzerinde renkleri bulmaya çalışıyordum. Bir süre sonra ise o büyük kartondaki renklerin sayıları arttı. Bu defa hangi renklerin olduğunu söylemeye çalışıyordum. Kemal Hoca farkında olmadığını sanıyordu ama ben gayet her şeyin farkındaydım. Bana gösterdiği nesnelerin gittikçe küçüldüğünü biliyordum. Sonunda süre iyice azalmıştı. Yaklaşık 3 ayı geride bıraktık ve ışığı çok iyi takip edebiliyordum. Büyük nesnelerin nerede olduğunu görebiliyordum. Ailem de her geçen gün çok umutla beni karşılıyordu. Bugün neler yaptın diye soruyorlardı ve ben uzun uzun anlatmaya başlamıştım. Çünkü ben onların hayatındaki John Miller'dim. İyi bir komutan hiçbir zaman askerlerini cevapsız bırakmazdı. Onlara her şeyi anlatıyordum. Kemal Hoca'nın ilk günlerdeki o heyecanını artık çok daha iyi anlıyordum. Artık evimizin nerede olduğunu, okulunun nerede olduğunu biliyordum. Önemli yerleri de öğrenmiştim. En çok da kırmızı ve mavi renkteki binaları kolayca ayırt ediyordum. Gözümün sadece sağ kenarında çok küçük bir alandan görebildiğimi fark ettim ve bunu en iyi şekilde kullanmaya çalışıyordum. Kemal Hoca her gün bana görmemizi nasıl kullandığımızı, eğer çok çalışırsak neler yapabileceğimizi anlatıp duruyordu. Ben de artık bir şeyleri görebildiğim için her gün bir şeylerin nerede olduğunu bulmaya çalışıyordum.

Kemal Hocanın tavsiyesiyle eve renkli ve ışıklı toplar aldık. Her gün onları bulmaya çalışıyordum. Ders çalışmak veya başka şeyler yapmak benim için hiçbir şey ifade etmiyordu. Bunu tamamen bir oyun gibi görüyor, her gün çıkıp bir şeyler arıyordum. Onları tekrar bulmaya çalışıyordum. Yine bir gün Kemal Hoca ile çalışırken bana:

- Arif sence artık bastonsuz devam edebilir misin hayatına?

- Bilmem ki hocam daha önce hiç denemedim ama, artık görebiliyorum ve her gün pratik yapıyorum.

- Evet Arif yaklaşık beş aydır çalışıyoruz ve farkındaysan çok ilerleme kaydettik. Sen de gördüğüm en çalışkan öğrencilerden birisin. Bana öyle geliyor ki biraz zorlansan da başarabilirsin.

- Denemek istiyorum hocam.

- Aferin Arif senden duymak istediğim de buydu.

O gün eve yürüyerek gitmek istediğimi söyledim ama Kemal Hoca olmayacağını önce pratik yapmamız gerektiğini söyledi. Ben de eve gidince hemen bastonu ve çantamı eve bırakıp dışarı çıktım. Annem görmeden çıkmak istedim, çünkü fark ederse bunu istemez veya beni yalnız bırakmayabilirdi. İlk başta çok korktum. Ama bir asker korkmazdı biliyordum ve öyle de yapmalıydım. Biraz evin etrafında dolanmaya başladım, ilk bahar aylarında olduğumuz için güneş erken batıyordu ve çok fazla zamanım yoktu. O yüzden bastonum olmadan çabucak etrafı keşfetmeliydim ve yürümeye devam etmeliydim. Derken aniden yere kapaklandım ve sol dizimle sol dirseğimde dehşet acılar hissettim. Önümde bir çukur varmış ve ben bunu fark edememiştim. Zorlukla eve geri döndüm ve annemin beni gördüğünde ağlamaya başladığını hatırlıyorum. Neden yaptığımı sorup durdu ve ben bir şey demedim. Sonra dizimle dirseğime pansuman yaptığını hatırlıyorum. Canım hiç yemek istemiyordu. Babam hiçbir şey demeden oturuyordu. Ama ben ne kadar üzgün olduğumu hissediyordum. Zorla birkaç lokma ağzıma attıktan sonra odama çıktım. Annemle babamın konuşmalarını dinlemeye başladım. Annem sürekli Kemal Hoca ile ilgili bir şeyler söylüyordu. Ona gidip böyle şeyler yapmamamız gerektiği falan...

Ertesi gün Kemal Hoca beni yine sınıftan aldı ve bu defa çalışma odamıza gitmedik. Kemal Hocanın odasına gittik. Babam okula uğramıştı ve Kemal Hocayla konuşmuşlardı artık anlayabiliyordum. Bana daha erken olduğunu ve erken davrandığım için yaralandığımı, kendimi tehlikeye atmamam gerektiğini anlatıyordu. Bugünlük ders yapamayacağımızı söyleyince çok öfkelenmişim. Kendimi suçlu hissetmeye başladım ve o günkü konuşmadan sonra sınıfıma gittim. Ne yani şimdi de beni cezalandırıyor muydu Kemal Hoca?

Sonraki gün olduğunda Kemal Hoca beni yine sınıftan alıp çalışma odamıza götürdü.

- Bu haftayı burada geçirmek zorundayız ve sen iyileşince arada sırada dışarı çıkabiliriz. Şimdilik içeride kalacağız ama seninle bu hafta yine çok önemli şeyler başaracağız.

Bunun bir ceza olmadığını ve beni gerçekten çok önemsediklerini anlamıştım. Biraz geç anlıyor olsam da bazı şeyleri artık herkesin beni sevdiğini görebiliyordum. İçeride geçirdiğimiz bir haftada kağıtlara çok büyük şekilde yazılmış, benimse zar zor görebildiğim harfler vardı. Bunlara tek tek çalışmaya başladık. İkinci hafta olunca ara ara yine bahçeye çıkmaya başladık. Kemal Hoca bana eşlik ediyordu ve etrafıma nasıl bakmam gerektiğini öğretiyordu. Her şeyi yavaş yavaş öğreniyordum. Dışarıdaki ilk deneyimlerimizden sonra akşamları da yavaş yavaş dışarı çıkmaya başladım. Artık evdeki soru işaretleri de yavaş yavaş bitmeye başlamıştı. Annem hala çok korkuyordu ama artık onu da doğru olanın bu olduğuna inandırmıştık. Yavaş yavaş da olsa mahallede dolaşmaya insanları izlemeye etrafımdaki yerleri tamamen öğrenmeye çalıştım. Günlerce hatta aylarca mahallenin her yerini öğrenmeye çalıştım.

devam edecek...

KAYNAKÇA

- 10 – 14 Yaş Arası Hafif Zihinsel Engelli Çocuklarda İşitsel Ve Görsel Geri Bildirimin Öğrenmeye Etkisi <https://www.ulusaltezmerkezi.net/10-14-yas-arasi-hafif-zihinsel-engelli-cocuklarda-isitsel-ve-gorsel-geri-bildirim-ogrenmeye-etkisi-the-effects-of-audio/>
- Alkol Bağımlılığı (2021, Ocak 21). [https://ebeveyn.tbm.org.tr/Alkol-Bagimlilik](https://ebeveyn.tbm.org.tr/Alkol-Bagimlilik adresinden alınmıştır) adresinden alınmıştır
- Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi 2012 1(3), 61-62-64
- Dökmen, Ü. İletişim Çatışmaları ve Empati. Remzi Kitabevi. 50.Basım
- <https://aikebaier.wordpress.com/category/isitme-yetersizligi-olan-bireylerin-gelisimsel-ozellikleri/>
- <https://npistanbul.com/hiperleksi-nedir-ve-cocuklari-nasil-etkiler>
- <https://ustunzekalilar.org/tr/Makaleler/Icerik/1283-Cok-Kucuk-Yasta-Okuma-Ogrendiyse-Hiperleksi-Olabilir>
- <https://www.e-psikiyatri.com/hiperleksi-nedir-hiperleksi-nasil-tedavi-edilir>
- <https://www.konuşmaterapistim.com>
- <https://www.monomente.com>
- <https://www.sözcü.com.tr>
- <https://www.zicev.org.tr/kiperleksimakale>
- <https://www.zicev.org.tr/zihinsel-engellilige-neden-olan-etmenlermakale-3>
- Önder, A. (2003). Ailede iletişim. Morpa Kültür Yayınları, İstanbul

Adres: İnönü Mahallesi Aydın
Doğan Küme Evler No: 44
Merkez / GÜMÜŞHANE

Telefon : 0 (456) 213 43 47

Faks : 0 (456) 213 25 73

E-posta : 254496@meb.k12.tr

@gumushaneram

gumushaneram

İşimiz gücümüz insan

Gümüşhane
Rehberlik ve
Araştırma
Merkezi
Şubat 2021
Sayı 4